

LAATUPORTAAT – Kotieläintuotannon kannattavuuden parantaminen ja toiminta- edellytysten kehittäminen

Sisällysluettelo

Tiivistelmä

1. HANKKEEN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT	4
1.1 Hankkeen tausta ja tarkoitus	4
1.2 Hankkeen kohderyhmä	4
1.3 Hankkeen tavoitteet	4
1.4 Ajankohta ja kesto	5
1.5 Hankkeen yhteistyötahot	5
2. HANKEORGANISAATIO JA RESURSSIT	5
2.1 Hankkeen taustatiedot	5
2.2 Ohjausryhmä	6
2.3 Hankkeen toteutuksessa käytetyt resurssit	6
3. TOIMINNAN KUVAUS	10
3.1 Kotieläintilojen laatujärjestelmät ja Osuuskuntien laatukoulutus	10
3.1.1 Laatukoulutusosion toteutus	10
3.1.2 Laatutyö tilatasolla	11
3.1.3 Hankkeessa tuotettu koulutusmateriaali	11
3.1.4 Lehtiartikkelit ja muu tiedottaminen	11
3.2 Kotieläinten terveydenhuolto –osahanke	12
3.2.1 Terveydenhuolto-osiossa toteutetut koulutukset	12
3.2.2 Terveydenhuoltotyö tilatasolla	13
3.2.3 Hankkeessa tuotettu koulutusmateriaali	13
3.2.4 Lehtiartikkelit ja muu tiedottaminen	13
3.3 Rakennussuunnittelu–osahanke	13
3.3.1 Rakennussuunnitteluosiossa toteutetut koulutukset ja toimenpiteet	13
3.3.2 Rakennussuunnittelu-osion läpivienti tilatasolla	14
3.3.3 Hankkeessa tuotettu koulutusmateriaali	14
3.3.4. Lehtiartikkelit ja muu tiedottaminen	15
4. TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	15
4.1 Määrälliset tulokset	15
4.1.1 Laatukoulutusosio	15
4.1.2 Kotieläinten terveydenhuolto-osio	15
4.1.3 Rakennussuunnitteluosio	16
4.2 Laadulliset tulokset	16
4.2.1 Laatukoulutusosio	16
4.2.2 Kotieläinten terveydenhuolto-osio	16
4.2.3 Rakennussuunnitteluosio	17
4.3 Vahvuudet	17
4.4 Heikkoudet	17
5. TOIMINNAN LAAJUUS JA KATTAVUUS	
5.1 Hankkeessa mukana olleet tilat ja yrittäjät kunnittain ja seutukunnittain	19
6. HANKKEEN TALOUS	20
6.1 Hankkeen raharesurssit	20
6.2 Hankkeen toteuttamisesta aiheutuneet kulut	20
6.2.1 Toteutuneet kulut Alma-alueella 1.1.2001-31.12.2004	20
6.2.2 Toteutuneet kulut Tavoite 1-alueella 1.1.2001-31.12.2004	20
6.3 Hankkeen rahoitussuunnitelman toteutuminen	21

6.4 Ongelmat ja kehittämistarpeet	21
7. HANKKEEN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI	21
7.1 Toteuttajien arvio	21
7.2 Kohderyhmän arvio	22
7.3 Yhteistyökumppanin arvio	22
7.4 Hallinnoivan organisaation arvio	22
7.5 Ohjausryhmän arvio	22
8. JATKOTOIMENPITEET JA EHDOTUKSET	23
9. KIITOS	23

LIITTEET:

- Liite 1.Laatuportaat-esite
- Liite 2.Hankkeen järjestämät koulutukset ja osallistajat raportointijaksoittain
- Liite 3.Yhteenveto tilakohtaisista toimenpiteistä
- Liite 4.Yhteenveto osallistujista raportointijaksoittain
- Liite 5.Laatuportaat-hankkeen tavoitteet ja tulokset
- Liite 6.Maitotilan laatuportaat
- Liite 7.Auditointipöytäkirja
- Liite 8.Toiminnanarviointi-esite
- Liite 9.ProViljelys-esite
- Liite 10.Terveysthuollon työkirja
- Liite 11.Koulutusohjelmia: Laatu järjestelmä, Ensiapua lehmälle, Rakennuskurssi (lypsykarjatilojen versiot)
- Liite 12.Lehtiartikkeli, Leipä Leveämmäksi 4/2003
- Liite 13.Yhteenveto kurssipalautteista sisältö/järjestelyt/kokonaisuus
- Liite 14.Yhteistyökumppaneiden arviot hankkeesta
 - a) Osuuskunta Pohjolan Maito
 - b) Kuusamon Osuusmeijeri
- Liite 15. Arviointiraporttien yhteenvedot
 - a) Laatu järjestelmä koulutuksen analysointi ja kehittäminen, tiivistelmä
 - b) Kansallisen laatu strategian väliarviointi alkutuotannon osalta. Tiivistelmä, johtopäätökset ja suositukset
 - c) Terveysthuolto-osion arviointi: Terveysthuoltotyö – yksi keino kannattavuuden parantamiseen

Laatinut:

Soili Hypén
 projektipäällikkö
 Laatuportaat -hanke
 ProAgria Oulun Maaseutukeskus

Kuvat: Ella Karttimo, Tiina Karlström, Ari Hyvärinen, Soili Hypén

Kuvitus: Ella Karttimo

TIIVISTELMÄ

Pohjois-Pohjanmaalla vuosina 2001-2004 toiminut LAATUPORTAAT-hanke keskittyi kotieläintilojen laatujärjestelmien ja laatusopimustuotannon kehittämiseen, tuotantoeläinten terveydenhuoltoon sekä tuotantorakennusten toiminnallisuuden parantamiseen.

Toiminta-aikanansa hanke järjesti 287 koulutustilaisuutta, joiden kesto vaihteli yhdestä teemapäivästä seitsemään kurssipäivän moduuleihin. Lisäksi hanke tarjosi asiakastiloilleen laajan valikoiman tilakohtaisia toimenpiteitä sekä retkiä ja opintomatkoja kotimaahan ja ulkomaille. Laatuportaat -hankkeeseen osallistui 2012 viljelijää 1429 tilalta Pohjois-Pohjanmaan TE –keskuksen alueelta. Oppilastyöpäiviä kertyi 11 213.

Laatuportaat –hankkeen aikana laatutyö jalkautui monessa muodossa kotieläintiloille. Laadun käsite on laajentunut ja monipuolistunut käsittämään tuotelaadun lisäksi toiminnan laatuun, yritysjohtamiseen ja kilpailukykyisyyteen liittyvät asiat. Laadun tekemiseen on monta tapaa. Laatusopimusten kattavuus on alkutuotannossa suuri. Laatusopimusten rinnalle ovat nousseet tilakohtaiset laatujärjestelmät sekä tuotantoeläimiä koskevat terveydenhuoltosuunnitelmat ja –sopimukset. Laatujärjestelmätyötä viedään eteenpäin mm. toiminnan arvioinnin ja prosessien mittaamiseen ja parantamiseen liittyvien palveluiden avulla.

Kotieläinten terveydenhuolto -osio käynnisti kansallisen tason terveydenhuoltotyön Pohjois-Pohjanmaalla. Hankkeen aikana tilakohtaisen terveydenhuoltotyön aloitti 231 tilaa. Terveydenhuollon erikoisteemapäiviin osallistui 926 viljelijää. Koulutuspäivien aikana keskityttiin mm. ruokintaan, hedelmällisyyteen, kuntoluokitukseen ja naudan ensiapuun.

Tilatasolla terveydenhuoltotyö käynnistyi pääsääntöisesti yhteydenotolla terveydenhuoltoeläinlääkäriin. Terveydenhuoltokäynnin teki joko kunnaneläinlääkäri tai hankkeen eläinlääkäri. Eläinlääkäri laati tilalle terveydenhuoltosuunnitelman tiläkäynnin tulosten ja keskustelujen pohjalta. Suunnitelmaan kirjattiin vahvuudet ja parantamiskohteet sekä ehdotukset jatkotoimenpiteiksi. Koska terveydenhuoltotyö vaatii laaja-alaista näkemystä eläinlääkinnän lisäksi ruokinnasta, lypsytekniikasta, tuotantorakennuksista ja kasvinviljelystä, tehtiin lähes kaikille tiloille myös neuvojan tilakäynti joko esiselvitysvaiheessa tai eläinlääkäriin tiläkäynnin jälkeen.

Hankkeen edistyessä kunnaneläinlääkärit ryhtyivät selvästi aktiivisemmin tekemään terveydenhuoltosuunnitelmia. Neuvojakunnan tietoisuus terveydenhuoltotyöstä ja sen mahdollisuuksista vaikuttaa tilan kehitykseen on lisääntynyt. Terveydenhuolto on toiminut maakunnassamme linkkinä, jonka kautta eri toimijat ovat oppineet käyttämään hyödyksi toistensa ammattitaitoa tilan parhaaksi.

Rakennussuunnitteluosiossa toteutetut rakennuskurssit ovat lisänneet rakentavien viljelijöiden tietämystä ja valmentaneet heitä viemään läpi vaativa ja taloudellisilta raskailta suuri hanke kohti hyvää lopputulosta. Rakennussuunnitteluosahanke on koettu sen edetessä yhä luotettavammaksi ja erityisesti riippumattomaksi tiedon lähteeksi navettarakentamiseen liittyen. Tiedon tarve rakentavilla viljelijöillä on suuri ja siihen on pystytty vastaamaan siten, että viljelijät ovat voineet luottaa saamaansa tietoon ja toimijoiden osaamiseen. Rakennussuunnittelukoulutus on saanut viljelijät suhtautumaan kriittisemmin navettarakentamiseen liittyvään viestintään. Yhteistyökumppaneilta saadun palautteen perusteella kurssin käyneet rakentavat viljelijät ovat vaativampia, valveutuneempia ja kriittisempiä asiakkaita niin viranomaisille, rahoittajille, kauppiaille, suunnittelijoille kuin myös muille hankkeen yhteistyökumppaneille.

Rakennussuunnitteluosahanke saavutti määrällisen tavoitteensa 180 tilaa jo varsin varhaisessa vaiheessa ennen hankkeen päättymistä. Tämä mahdollisti asiakkaiden palvelemisen siten, että kaikille tarjoutui mahdollisuus hyödyntää hankkeen tarjoamia mahdollisuuksia täysimääräisesti.

Laatuportaat -hanke on kokonaisuutena ollut menestyvä hanke Pohjois-Pohjanmaalla. Hankkeen aikana kehitettiin mm. Euroopan laatupalkintokriteeristöön (EFQM) pohjautuva Toiminnanarviointipalvelu ja alueellinen ProViljelys -sovellus kasvinviljelyprosessin kehittämiseksi ja parantamiseksi. Laatujärjestelmäkoulutusten jatkoksi käynnistettiin tilojen toivomuksesta Laatuklubi-toiminta laatutyön jatkuvuutta turvaamaan ja motivaatiota ylläpitämään. Neljän vuoden aikana Laatuklubi syntyi, kehittyi ja laajeni laatujärjestelmätilojen maakunnalliseksi kohtauspaikaksi.

Laatuportaat –hanke toteutettiin tiiviissä yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaalla toimivien meijerien ja teurastamojen kanssa. Hanke hyödynsi runsaasti valtakunnan tason asiantuntijoita sekä alueellista osaamista. Toiminta-aikana tehtiin useita arvioiteja hankkeen eri osa-alueista ja kerättiin sekä analysoitiin suuri määrä

kirjallista palautetta. Tiivistelmät hankkeesta tehdyistä arvioinneista julkaistaan tämän loppuraportin yhteydessä ja Oulun Maaseutukeskuksen internetsivuilla www.oulunmaaseutukeskus.fi.

1. HANKKEEN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT

1.1 Hankkeen tausta ja tarkoitus

Maatilojen toiminnanhallinnan ja kilpailukyvyyn kehittämisen pohjaksi on hyväksytty Kansallisen elintarviketuotannon laatustrategiaksi nimetty laatuohjelma, joka perustuu asiakaslähtöiseen ja kokonaisvaltaiseen laadun kehittämiseen. Elintarvikeketjun kaikkien osapuolten tekemän laatu työn lähtökohdaksi on asiakkaiden tyytyväisyys, kannattavuus, kestävä kehitys ja toiminnan eettisyys. Laatustrategian tärkeänä tavoitteena on laatu järjestelmien ulottaminen koko elintarvikeketjuun siten, että järjestelmällisen laatu työn piirissä vuoteen 2006 mennessä ovat kaikki maatilat, jotka toimittavat tuotteita teollisuuteen, kauppaan tai suoraan markkinoille. Tavoitteen toteutuminen edellyttää, että viljelijöillä on mahdollisuus osallistua monipuoliseen laatuvalmennukseen: Kotieläintilat voivat rakentaa tilalleen laatu järjestelmän ja ylläpitää sitä, kehittää tilaansa laatu palkintoperusteisen toiminnan arvioinnin avulla tai ottaa toimintansa lähtökohdaksi ensisijaisesti asiakastarpeet ja niiden täyttämisen.

Pohjois-Pohjanmaan maatilatalouden tavoitteeksi on määritelty lypsykarjatalouden ja naudanlihan tuotannon kehittäminen ja tuotannon suhteellisten osuuksien kasvattaminen valtakunnan tasolla. Tämä tarkoittaa maatilojen tuotantoyksiköiden kasvua ja tuotannon logistiikan tehostamista maatilojen lukumäärän laskiessa. Kasvavat maatilat vaativat toimiakseen yhä suurempia investointeja tuotantorakennuksiin, koneisiin ja koko toimintaansa. Tuotannon tehostaminen, yritysmäisempi toiminta, suuret tuotantoyksiköt ja kilpailun synnyttämä kustannuspaine lisäävät riskejä. Näitä ovat mm. laaturiskit, taloudelliset, tuotannolliset ja toiminnalliset riskit sekä terveyteen ja jaksamiseen liittyvät riskit. Nopea toimintaympäristön muuttuminen edellyttää tilalta hyvää johtamisen tapaa ja toiminnan hallintaa.

Välineinä sekä kansallisten että maakunnallisten tavoitteiden toteuttamisessa ovat olleet kansallisen laatu strategian linjausten mukaiset laatu koulutukset, kotieläinten terveydenhuollon edistäminen sekä tuotantorakennusten toiminnallisen laadun kohottaminen ja rakennetun ympäristön laadun parantaminen. Laatu portaat -hanke toimi vuosina 2001-2004 maatilojen toiminnan hallinnan ja kilpailukykyisyyden edistämiseksi Pohjois-Pohjanmaan TE -keskuksen alueella. Hankkeen hallinnoi ProAgria Oulun Maaseutukeskus.

1.2 Hankkeen kohderyhmä

Laatu koulutusosion kohderyhmänä olivat teollisuuteen, kauppaan ja suoraan kuluttajille raaka-ainetta tuottavat kotieläintilat sekä ne kasvinviljelytilat, joiden sopimustuotannon osana edellytetään laatu koulutusta ja jotka toimivat yhteistyössä kotieläintilojen kanssa tuottaen rehua, siemenviljaa, heinäsiementä yms. panoksia.

Kotieläinten terveydenhuolto-osion kohderyhmänä olivat aktiivituloihin luokiteltavista kotieläintiloista ne tilat, jotka ovat investoineet tai aikovat investoida tuotantorakennuksiin, laatu järjestelmän laatineet tilat, opastekyllä hakevat tilat, sekä ne praktiikkaeläinlääkäreiden asiakastilat, joissa ilmenee huomattavia olosuhteista tai muista syistä johtuvia tuotantotappioita.

Rakennussuunnitteluosion kohderyhmänä olivat ne kotieläintilat, jotka aikovat investoida tuotantorakennuksiin uudisrakentamalla, laajentamalla tai peruskorjaamalla tuotantotiloja.

1.3 Hankkeen tavoitteet

Laatu portaat -hankkeen laatu koulutusosion tavoitteena oli kouluttaa hankeen toiminta-aikana yhteensä noin 500 viljelijää laatu järjestelmän mukaisen toimintatavan käyttöönottoon. Osuuskuntien laatu koulutuksen tavoitteena oli laadukkaasti raaka-aineen turvaaminen ja saatavuuden varmistaminen sekä yhteisesti määritellyn toimintatavan luominen asiakasyrityksen ja maatilan välille. Koulutusosion tavoitteena oli kouluttaa 450 maitotilaa.

Hankkeen tavoitteena oli kehittää ympäristöhallintaan liittyviä mittareita ja luoda ympäristöjärjestelmämalli, joka voidaan kytkeä osaksi tilakohtaista laatu järjestelmää sekä luoda menetelmät jatkoauditointiin ja laatu palkinto arviointiin tilatasolla tehtävän laatu työn tueksi.

Laatuportaat - hankkeen terveydenhuolto-osion tavoitteena oli valmentaa kaikkiaan 480 kotieläintilaa ennaltaehkäisevään terveydenhuoltotyöhön ja parantaa 270 tilan tuotantoeläinten terveyttä ja tuottavuutta suunnitelmallisen eläinterveydenhuollon keinoin.

Rakennussuunnitteluosion tavoitteena oli parantaa tuotantorakennusten toiminnallista tasoa ja laatua, lisätä rakennushankkeiden kokonaistaloudellisuutta ja kehittää maatilojen rakennettua ympäristöä. Tavoitteena oli kouluttaa tuotantorakennusinvestointeja tekevistä tiloista valtaosa parempaan suunnittelun ja rakentamisen vaiheiden hallintaan. Rakennussuunnitteluosioon tavoiteltiin mukaan 180 investointeja suunnittelevaa kotieläintilaa.

1.4 Ajankohta ja kesto

Laatuportaat -hankkeen rahoitushakemus jätettiin Pohjois-Pohjanmaan TE -keskukseen elokuussa 2000. Laatuportaat -hanke anottiin toteutettavaksi vuosina 2001-2003. Hanke sai kirjallisen rahoituspäätöksen 1.6.2001. Hankkeen käynnistyminen koko laajuudessaan siirtyi syksyyn, joten ensimmäinen toimintavuosi osin menetettiin. Kevään 2003 aikana tuli ajankohtaiseksi hakea hankkeelle jatkoaikaa. Myöhäisestä käynnistymisestä johtuen hanke sai jatkoaikaa vuoden 2004 loppuun saakka.

1.5 Hankkeen yhteistyötahot

Laatuportaat - hankkeen yhteistyökumppaneita olivat Pohjois-Pohjanmaalla toimivat meijerit, teurastamot, kotieläinjalostus, kunnat - ja seutukunnat sekä eläinlääkärikunta. Hankkeen yhteistyötahot lueteltuina olivat

Kainuun Osuusmeijeri
Kuusamon Osuusmeijeri
Laaksojen Maitokunta
Limingan Osuusmeijeri
Osuuskunta Pohjolan Maito
Ranuan Meijeri Oy
Valio Oy
A-tuottajat
Pouttu Oy
Snellman Oy
Maatalousoppilaitokset
ProAgria Suomen Kotieläinjalostusosuuskunta
ProAgria Osuuskunta Jalostuspalvelu
ProAgria Oulun Maaseutukeskus
Pohjois-Pohjanmaan T&E-keskuksen maaseutuosasto
Seutukunnat ja kunnat
Läänineläinlääkäri ja kunnaneläinlääkärit

2. HANKEORGANISAATIO JA RESURSSIT

2.1 Hankkeen taustatiedot

LAATUPORTAAT - Kotieläintuotannon kannattavuuden parantaminen ja toimintaedellytysten kehittäminen

Alma: Diaarinumero: 3603/3514 2000
Hankkeen numero: 518

Alueellisessa maaseudun kehittämissuunnitelmassa hanke liittyi toimintalinjaan 1. Maa- ja metsätalouden kehittäminen, toimenpidekokonaisuuteen C: Koulutus ja alatoimenpidekohtiin 1. Laatuopetus ja 2. Ympäristöosaamista, tuotantomenetelmien uudistamista, eläinten hyvinvointia ja hygieniää edistävä koulutus.

Pohjois-Suomen Tavoite 1- ohjelma:

Diaarinumero: 3602/3510 2000
Hankkeen numero: 514

Hanke liittyi Pohjois-Pohjanmaan Tavoite 1 -ohjelman toimintalinjaan 3.2: Maaseutu, toimenpidekokonaisuuteen C: Koulutus ja alatoimenpidekohtiin 1. Laatu koulutus ja 2. Ympäristöosaamista, tuotantomenetelmien uudistamista, eläinten hyvinvointia ja hygieniaa edistävä koulutus.

2.2 Ohjausryhmä

Laatuportaati -hankkeen ohjausryhmä:

Rahoittajan edustaja Hankehallinnoija	Kalevi Hiivala, Pohjois-Pohjanmaan TE -keskus Timo Lehtiniemi, ProAgria Oulun Maaseutukeskus syksystä 2003 alkaen Vesa Nuolioja
Kotieläinjalostuksen edustaja	Sirkka-Liisa Haapamäki, Suomen kotieläinjalostusosuuskunta varalla Valvatti Remes-Siik, Osuuskunta Jalostuspalvelu
Teurastamosektorin edustaja	Sinikka Hassinen, A-tuottajat varalla Pertti Karjalainen ja Juha Alatalo
Meijerisektorin edustajat (2)	Markku Hukkanen, Osuuskunta Pohjolan Maito varalla tuotantoneuvoja Pentti Väänänen, Kuusamon Osuusmeijeri varalla Jouko Lifländer, Ranuan Meijeri Oy, Laaksojen Maitokunta
Viljelijäedustajat 2 (ALMA, Tavoite 1)	Jari Haapasalo, Muhos Anna-Leena Kemppainen, Pyhäntä
Kuntien edustajat 2 (ALMA, Tavoite 1)	Pekka Nikula, Ylivieskan kaupunki Hannu Kokkonen, Haapajärven kaupunki

Hankkeen koosta johtuen sovittiin varahenkilökäytännöstä, jotta mahdollisimman monen tahon läsnäolo hankkeen ohjausryhmässä mahdollistuisi.

2.3 Hankkeen toteutuksessa käytetyt resurssit

Hankehenkilöt:	Soili Hypén, projektipäällikkö Johanna Valtanen, projektiassistentti Aila Rauatmaa, terveydenhuoltoeläinlääkäri 6.8.2001-31.12.2002 Virpi Kurkela, terveydenhuoltoeläinlääkäri 1.12.2002- 31.12.2004 Ari Hyvärinen, DI, rakennusinsinööri
ProAgria Oulun Maaseutukeskus:	Alpo Törmänen, piiriagrologi Anna Kurkinen, maitotilayritysneuvoja Anna-Riitta Leinonen, kasvinviljelyvastaava Antti Harjunen, piiriagrologi Erika Jylhä-Pekkala, maitotilayritysneuvoja Erkki Ryyänen, piiriagrologi Esko Ojalehto, piiriagrologi Esko Viitala, piiriagrologi Heikki Ollikainen, talousvastaava Heikki Turtinen, piiriagrologi Kyllikki Lumijärvi, kotieläinagrologi Laina Hekkala, maitotilayritysneuvoja Liisa Lehikoinen, maitotilayritysneuvoja, Maija Ojalehto, kotitalousneuvoja Marjaana Vuollet, yritysneuvoja Marjatta Perälä, kotieläinagronomi Marjatta Tuohimaa, kotieläinagrologi Marketta Sarja, kotieläinagrologi Markku Kalaoja, piiriagrologi Elvi Kehusmaa, maitotilayritysneuvoja Martti Määttä, piiriagrologi Matti Viitala, piiriagrologi Mika Saarinen, yritysneuvoja Minna Kärenlampi, maitotilayritysneuvoja

Olli Valtonen, luomuneuvoja
Paula Vilppola, maitotilayritysneuvoja
Pertti Törmänen, piiriagrologi
Päivi Määttä, maitotilayritysneuvoja
Risto Jokela, piiriagrologi
Sari Isotalus, maitotilayritysneuvoja
Simo Jukola, maitotilayritysneuvoja
Soila Hiltunen, laatu- ja elintarvikeneuvoja
Tiina Karlström, kotieläinagrologi
Timo Lehtiniemi, suunnitteluagronomi 2003 saakka
Ulla Rissanen os. Karvonen, maitotilayritysneuvoja

Lapin Maaseutukeskus	Pekka Kummala, piiriagrologi
Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskus	Erkki Laide, yritysneuvoja
Kainuun Maaseutukeskus:	Osmo Tiikkainen, suunnitteluagronomi Tarja Poikela, yritysneuvoja
Keski-Suomen Maaseutukeskus:	Pirkko Haikkala, kehittämisjohtaja
Etelä-Karjalan Maaseutukeskus	Antero Parkkonen, kehityspäällikkö
Maaseutukeskusten Liitto:	Pirjo Jokipii, laatujohtaja Pentti Meriläinen, kehittäispäällikkö

ProAgria Maaseutukeskusten toimihenkilöt toimivat laatu- ja elintarvikeneuvoja, kurssivastaavina sekä tilakohtaisten kehittämistoimien tekijöinä laatu-, terveydenhuolto- ja rakennussuunnittelu-osioissa sekä asiantuntijoina hankkeen sisällöllisessä kehittämisessä.

Muut asiantuntijat:

Alla olevassa luettelossa kukin henkilö on mainittu vain kerran, vaikka ko. henkilön asiantuntemusta olisi hyödynnetty useammassa osahankkeessa.

Laatukoulutukset:	Lea Isola, tuotantoneuvoja, Osk Pohjolan Maito
Laatusopimuskoulutukset ja	Eija Kontio, tuotantoneuvoja, Osk Pohjolan Maito
Laatujärjestelmäkoulutukset	Elli Mantila, tuotantoneuvoja, Osk Pohjolan Maito Liisa Pahkasalo, tuotantoneuvoja, Osk Pohjolan Maito Eero Jokisaari, tuotantoneuvoja, Kainuun Osm Merja Lempola, tuotantoneuvoja, Laaksojen Maitokunta Hannele Pokela, tuotantoneuvoja, Osk Maitokolmio Kerttu Mäkinen, tuotantoneuvoja, Ranuan Meijeri Oy Eija Säkkinen, tuotantoneuvoja, Kuusamon Osm Pentti Väänänen, hankintapäällikkö, Kuusamon Osm Tuomas Herva, terveydenhuoltoeläinlääkäri, A-tuottajat Pertti Karjalainen, hankintapäällikkö, A-tuottajat Maarit Kärki, A-tuottajat Paavo Niskasaari, nautakonsulentti, A-tuottajat Vesa Hihnala, kenttäpäällikkö, Snellman Jukka Markkanen, Lihateollisuuden tutkimuskeskus Heikki Kemppe, vasikka-asiamies, Valio Laura Kulkas, terveydenhuoltoeläinlääkäri, Valio Mari Korkiakangas, neuvonta-agrologi, Valio Pekka Petäjäsuvanto, neuvonta-agrologi, Valio Helena Rautala, ELT, Faba Mika Isolahti, tutkija, MTT Esa Manninen, tutkija, MTT Kari Kullas, Suomen Rehu Juha Salopelto, Suomen Rehu Sanna Vaarala, Suomen Rehu Michael Wiklund, Feedex Oy

Jani Huuha, Kemira Growhow
Ilkka Mustonen, Kemira Growhow
Kalle Piirainen, Kemira Growhow
Timo Liimatainen, Tapiola
Tuomo Kivioja, Tapiola
Erkki Nivala, sorkkahoitaja
Sanna Nuutinen, eläinlääkäri

Laatuklubi

Paavo Hokkanen, psykologi, Haavikas Oy
Maria Härkki-Santala, sosiaalipsykologi
Irja ja Lars Liljeström, sosionomi-viljelijäpari
Raimo Vakkuri, toimittaja, ihmssuhdekouluttaja
Kai Vakkuri, kirjailija
Jaana Kiljunen, jalostusagronomi, SKJO
Essi Laamanen, Laatuvarma
Juha Marttila, MMT, PTT

Kotieläinten terveydenhuolto:

Terveystuotosuunnitelmia
tehneet eläinlääkärit:

Virpi Huju, KEL Oulainen
Matti Heikkinen, KEL Kempele
Antti Hyppölä, KEL Haapajärvi
Jarmo Hämäläinen, KEL Siikajoki
Minna Junnikkala, KEL Pyhäjärvi
Kristiina Kuusinen, KEL Vihanti
Marja Lauhikari, KEL Ylivieska
Marika Nevala, KEL Kalajoki
Jarkko Oksanen, KEL Liminka
Anna-Maaria Perttuli, KEL Kuusamo
Juha Petrelius, KEL Kalajoki
Päivi Pyykönen, KEL Alavieska
Harri Rinne, KEL Piippola
Matti Rinnekangas, KEL Tyrnävä
Jutta Savaloja, KEL Kärsämäki
Sami Savolainen, KEL Haapajärvi
Riitta Syrjä, KEL Vaala
Satu Takanen, KEL Sievi
Kaija Uoti-Tuikkala, KEL Pyhäjoki
Seija Vahtiala, KEL Muhos
Esa Valkonen, KEL Utajärvi
Tarja Väisänen, KEL Kestilä
Eija Åkerman, KEL Sievi
Pirjo Aho, ELL, A-tuottajat
Juhani Taponen, ELT, HY/Eltdk
Mervi Yli-Hynnilä, ELL, ProAgria E-P

Kouluttajat:

Rakennussuunnittelu

Kaj Ahlholm, Agrimarket
Riitta-Liisa Ahokumpu, Taivalkosken OP
Milla Alanco, ProAgria E-P Maaseutukeskus
Antti Haataja, Lähivakuutus
Ilkka Herva, Lähivakuutus
Ilpo Heikkinen, Oulun OP
Maj-Hild Holmström, Finska Hushållningssällskapet
Petri Ilmarinen, ARKADI Ky
Eero Jaara, Pohjois-Pohjanmaan TE -keskus
Kalevi Järvinen, konsultti
Risto Korolainen, M - Rakennustoimisto
Jarmo Lehtinen, konsultti
Merja Lehtola, Haapaveden OP
Arja Mursu, Kuusamon OP

Ville Niskasaari ja Teemu Fyrsten, arkkitehtitoimisto Pekka Lukkaroinen Oy
Teemu Nurkkala, Tapiola
Kai Pajala, Oulaisten OP
Jaana Pekkala, Haapaveden kaupunki
Jouni Pitkäranta, arkkitehtuuritoimisto Jouni Pitkäranta Oy
Antti Pönkkö, Valio
Johanna Rautiainen, ProAgria Pirkanmaan Msk
Antti Saarela, Agrimarket
Seppo Seppälä, NORDEA
Aimo Soini, Tapiola
Pentti Suorsa, Suomen Salaojakeskus
Sirpa Tertsunen, Agro-Elektro Oy
Markku Törmikoski, OAMK
Matti Uusitalo, KESKO

Erikoisteemapäivät

Erikoisasiantuntijat:

Jalostuksen uudet tuulet	Seppo Niskanen, jalostusagronomi, Faba Hannu Myllymäki, johtaja, Alkiokeskus
Tulevaisuus on hiehoissa	Marjatta Suvitie, tukija, MTT
Ruokittavana tuottava lehmä	Satu Raussi, tutkija, MTT Laura Hänninen, ELT, Helsingin Yliopisto
10 000-päivät: Hedelmällisyys	Juha Rättö, terveydenhuoltoeläinlääkäri
10 000-päivät: Ruokinnan korkea oppimäärä	Merja Holma, Rehuraisio
Robottipihatton suunnitteluseminaari	Marcel van Leeuwen Kaj Nyman, Vakola
Lehmän ruokinta, käyttäytyminen ja utareterveys robottipihatossa	Joost de Veer Mari Hovinen, ell, Helsingin Yliopisto Matti Järvi, tulkkaus
Lähiruokaa lehmille/ Kotoisen viljan päivä	Reetta Palva, Työtehoseura Asko Ranta-aho, Rehumelica Matti Rättyä, Aimo Kortteen Konepaja Pohjanmaan Rehujuhatus, Tilaviljasekoitus Oska, Pellonpaja, Nipere, A-tuottajat, Snellman, Pouttu
Emolehmäpäivät	Seppo Niskanen, Maj-Hild Holmström Arto Huuskonen, tutkija, MTT Merja Manninen, tutkija, MTT
Talous ja verotus	Esa Piironen, veroasiantuntija

Alustajina ja asiantuntijoina toimineet maatilayrittäjät:

Laatukoulutukset:	Outi Alapirtti, Taivalkoski Sari Gummerus, Nivala Jari Haapasalo, Muhos Tarja Isohätälä, Haukipudas Raimo Jokela, Oulainen Sirpa Kivilahti, Pudasjärvi Sisko Lehtola, Pyhäntä
-------------------	---

Rakentaminen	Heikki Marjala, Raahe Liisa Myllylä, Haapajärvi Outi Männistö, Merijärvi Antti Sarvela, Iisalmi Tuomo Tamminen, Raahe Sakari Koskela Urpo Heikkinen, Kempele Olli Lehtikangas, Tyrnävä Tuomo Turpeinen, Taivalkoski Riitta Korhonen, Kuusamo Heikki Marjala, Raahe Oiva Pitkänen, Kuusamo
Erikoisteemapäivät	Päivi Kallio, Nivala Seppo Kuha, Pihtipudas Terhi Kuortti, Mika Rahja, Muhos Anne ja Risto Vilén

Opintomatkat:

Opintomatka Ruotsiin	oppaana Christer Forsström
Opintomatka Saksaan	oppaana Veikko Tertsunen

3. TOIMINNAN KUVAUS

3.1 Kotieläintilojen laatu järjestelmät ja Osuuskuntien laatu koulutus

3.1.1 Laatu koulutusosion toteutus

Laatuportaat -hanke sovelsi moniportaista laatu koulutusmallia, jota määrääjain arvioitiin ja rukattiin tarvittaessa kovalla kädellä uusiksi. Meijerialan kansallisen laatu työn toimintamalli selkiytti tavoitteita ja saattoi ne mitattavaan muotoon. Toimintamallin käyttöönotto ja huomioiminen laatu koulutusten toteutuksessa sujuikin varsin helposti juuri monitasoisen etenemistavan vuoksi. Varsin varhaisessa vaiheessa oli nähtävissä, ettei laajaa kansallisen laatu strategian tavoitteiden mukaista etenemisvauhtia tulla laatu koulutettujen määrissä saavuttamaan, mikäli toteutus viedään kovin ahtaisiin raameihin.

Laatu koulutus tarjottiin tiloille erillisinä laatu sopimus- ja laatu järjestelmäkoulutuksina. (Liite 6)
Kotieläintilojen laatu järjestelmäkoulutus sisälsi 7 kurssipäivää, kaksi laatu järjestelmän ohjauskäyntiä, pienryhmäpäivän, maatalan tulosanalyysin sekä arvioinnin. Kasvinviljelytilojen laatu koulutus sisälsi vastaavasti 6 kurssipäivää, kaksi puolen päivän ohjauskäyntiä, kasvukauden aikaisen tilakäynnin ja kasvintuotannon talouslaskelman sekä arvioinnin. Laatu järjestelmäkoulutusten painopistettä siirrettiin hankkeen edetessä laadunhallinnasta toiminnan hallinnan ja yritysjohtamisen suuntaan. Laatu järjestelmästä haluttiin tehdä ennen kaikkea tekemisen tuki, joka palvelee maatilayrittäjiä jokapäiväisessä työssä ja lisää hallittavuuden tunnetta. Laatu järjestelmäkoulutuksia markkinoitiin sekä yhteistyökumppaneiden että neuvojen toimesta. Neuvojat osoittautuivatkin varsin hyviksi asian puolestapuhujiksi sitä mukaa kun tietoisuus asiasta lisääntyi.

Laatu järjestelmäkoulutusten rinnalla järjestettiin osuuskunta kohtaisia laatu sopimuskoulutuksia, jotka painottuivat raaka-aineen laatuun, ruokintaperiaatteisiin, tuotanto-olosuhteisiin ja ympäristöön sekä eläinten hyvinvointiin. Laatu sopimuskoulutus pohjaa uudistettiin hankkeen aikana ja toteutustapaa muutettiin siten, että markkinointi kohdistettiin niille tiloille, jotka eivät olleet osallistuneet aikaisemmin mihinkään laatu koulutukseen.

Moniportainen laatu koulutus eteni 1 päivän laatu päivistä portaittain eteenpäin siten, että viiden kurssipäivän laatu sopimuskoulutus sisälsi laatu kyltin edellyttämät asiat. Laatu sopimusosan kautta saatiin asiakastarpeet ja laatu kriteerit vietyä laajalle tuottajajoukolle. Ja mikä tärkeintä – hanke saavutti laatu päivien avulla sitä tilajoukkoa, joka ei muutoin osallistu koulutuksiin tai ole mukana hankkeissa.

Laatu työn perustana on lakitason ja asiakasvaatimusten täyttäminen. Laadulla on omat painotuksena elintarvikeketjun eri osissa. Hyvää hinnan ja vahvan brandin takeeksi tarvitaan aina raaka-aine, joka on imagoltaan ja maineeltaan erinomainen. Tämä näkökulma koettiin välttämättömäksi viedä mahdollisimman suuren tilajoukon tietoisuuteen ja siksi laatu sopimuskoulutuksiin panostettiin voimakkaasti koko hankkeen ajan.

Laatuportaati –hanke järjesti 24 laatujärjestelmäkoulutusta, 4 laatujärjestelmätilojen jatkokoulutusta, 4 suppeampaa Omavalvontaa osana laatujärjestelmää -kurssia, 36 laatupäivää ja 36 laatusopimuskoulutusta. Laatuportaita järjestettiin kaikkiaan 104, joista 38 Alma-alueella ja 66 Tavoite 1-alueella. (Liite 2)

Laatuportaita –hankkeen laatuportaita on arvioitu ulkopuolisen henkilön ja tahon toimesta kaksi kertaa. Kumpikin arviointi tuotti tietoa laatuportaita kehittämiskohteista. Laatuportaita toteutus oli haasteellista sikäli, että yhteistyökumppaneiden tarpeet ja intressit olivat varsin erilaisia. Hanke pyrki osaltaan huomioimaan yhteistyökumppaneidensa ja toimimaan siten, että yhteistyökumppaneiden näkemykset tulisi huomioitua mahdollisimman hyvin. Aika ajoin hankekokonaisuuden koordinointi oli vaikeaa, koska eri toimijoiden liikkeelle lähtö tapahtui eriaikaisesti ja valmiustaso vaihteli.

Runsas laatuportaita tarjonta närsästi myös niitä tiloja, jotka asennoituivat laatuportaita kukseen jonkinlaisena velvoitteena ja pakkopullana. Hankkeen edetessä törmättiin toistuvasti siihen tosiasiaan, että laadusta on jaksettava puhua jatkuvasti. Laatuportaita ei itsessään takaa laadukasta tuotetta ja laatuportaita statusta, vaan kyse on mitä suurimmassa määrin ajattelutavasta ja arvomaailmasta. Laatuportaita kukseen suurin haaste on yrittäjän ajatustavan muuttaminen siten, että myös toimintatavat muuttuvat ja paranevat.

3.1.2 Laatuportaita tilatasolla

Laatuportaita kukseen markkinoitaessa syntyi usein keskustelua laatuportaita tarpeellisuudesta. Toistuvasti myös nousi esiin ajatus laadusta itsestäänselvyytenä. Laatuportaita pyritään tekemään automaattisesti ilman eri ohjeita tai standardeja. Mihin laatuportaita työtä sitten tarvitaan, kun laatu koetaan niin myötäsyyntyisenä asiana omassa toiminnassa?

Monelle taholle ja suurelle osalle kuulijakunnasta tulee yllätyksenä tieto elintarvikeketjun laaduntuottokyvystä ja laatuportaita tilasta. Laadun kehittämisessä ollaan edelleen monessa suhteessa alkutaipaleella ja vaativammilla tasomittareita mitattuna vasta rakentamassa pohjaa todelliselle kilpailukyvyille. Koko suomalaisen ruokaketjun laatuportaita työ on itse asiassa uutta ja laadun tekemisen tavassa ja varmuudessa elintarvikeala jää jälkeen sekä tele-, metalli-, että metsäklusterista.

Laatuportaita – hanke on rakentanut yhteistyössä meijerisektorin kanssa maitotilalle sitä pohjaa, joka toimii tarvittaessa näyttönä laadunhallinnan tasosta ja tavasta toimia. Moniportaisen laatuportaita kukseen kautta on kehitetty tilan ja asiakkaan välistä laatusopimustuotantoa. Kylttitasolla on kehitetty maitotilan pääprosessia asiakaslähtöisempään suuntaan siten, että tilan toimitusvarmuus, dokumentointi ja tuotannon laatumielikuva edelleen paranisi. Laatuportaita järjestelmätasolla on kehitetty koko tilan toiminnan hallintaa ja yritysjohtamisen tapaa. Laatuportaita klubista on muodostunut se taso, jossa haetaan toiminnan laadulle tasomittareita, etsitään tietoa parhaista käytännöistä ja opetellaan benchmarking -toimintaa. Laatuportaita voi tehdä monella tavalla ja tasolla. Laatusopimus- ja kylttitasolla keskitytään tuotelaadun hallintaan ja asiakastarpeisiin, laatuportaita järjestelmätasolla haetaan parempaa johtamista ja laatuportaita klubitasolla erinomaisuutta.

3.1.3 Hankkeessa tuotettu koulutusmateriaali

Kurssikansiot laatuportaita järjestelmäkoulutuksiin, laatusopimuskoulutuksiin ja erikoisteemapäiviin
Ruokinnan turvallisuus –koulutusmateriaali (Power Point)
Haasteena hiehot –koulutusmateriaali (Power Point)
Työohjematlit laatuportaita kukseen
Laatuportaita –esite
Laatuportaita järjestelmän arvioinnin raportointimalli
Toiminnan arviointi-esite

3.1.4 Lehtiartikkelit ja muu tiedottaminen

Laatuportaita –hankkeen tiedottamisessa oli meijerien kautta menevä tonkkaposti tehokkain tapa tavoittaa kohderyhmää. Se lisäksi kirjeposti ja henkilökohtaiset yhteydenotot tuottivat useimmiten tulosta. Jotta tiedotukselle olisi saatu riittävä peitto ja alueellinen kattavuus, hanke ilmoitteli koulutusportaita jonnastaan Pohjois-Pohjanmaalla ilmestyvissä sanomalehdissä, Maaviesti-lehden koulutuskalenterissa ja Oulun Maaseutukeskuksen www-sivuilla. Hanke laati ja laitoi jakeluun vuosittain useita mediatiedotteita sekä kutsui lehdistöä paikalle laatuportaita kukseen päättäjäisiin, erikoisteemapäiviin ja havaintoesityksiin.

Laatuportaat –hankkeen laadunkehittämistyö oli esillä mm. seuraavissa lehtiartikkeleissa:

Laatutyöllä luottamusta, Kaleva 14.3.2001
Laatujärjestelmät yleistyvät maakunnan kotieläintiloilla, Kalajokilaakso 14.3.2001
Laatujärjestelmät yleistyvät kotieläintiloilla, Raahen Seutu, 20.3.2001
Laatuliite, Maaviesti-lehti 4.2001
Laatujärjestelmä tukee tilakokonaisuuden hallintaa, Maaviesti-lehti 3.2002
Perustuotannon laatu on elintarvikeketjun kivijalka, Nivala-lehti 7.10.2002
Laatuklubilta eväitä tilan hallintaan, Käytännön Maamies 12/2002
Toiminnan arviointi syventää yrityksen laatutyötä, Maaviesti 3.2003
Kuusamolaistiloja palkittiin, Koillissanomat 24.5.2004
Laatukoulutusta käytännön tueksi, Nivala-lehti 7.10.2004
On eri asia pitää lehmiä kuin tuottaa maitoa, Pyhäjokiseutu 15.10.2004
Laatuklubi 2004: Bisnestä ja pehmoilua, Maaviesti 4.2004

Hankkeen toimesta laaditut asiantuntija-artikkelit:

Ympäristö ja terveys 5/2001: Laatujärjestelmä maatilalla on tilan kehittämisen väline
Leipä leveämmäksi, 4/2003: Motivaatio on laatutyössäkin kaiken a ja o
Maaviesti 4.2004: Kilpailukyvyn kehittäminen vaatii uutta näkemystä ja tiivistä yhteistyötä

Lehdistötiedotteet :

Tiedotustilaisuus 13.3.2001: Yhteenveto maatalouden kansallisesta laatuhankeesta
Lehdistötiedote 13.3.2001: Järjestelmällinen laatutyö etenee Pohjois-Pohjanmaan maataloilla
Lehdistötiedote 24.4.2001: Laatutyön ydinajatuksena riskien hallinta ja turvalliset tuotteet
Lehdistötiedote 3.10.2001: Tavoitteena läpinäkyvä ja dokumentoitu elintarvikeketju
Lehdistötiedote 7.6.2002: Maatilat panostavat tuotteen ja toiminnan laatuun
Lehdistötiedote 30.7.2003: Kotieläintilat panostavat tuotteen ja toiminnan laatuun
Lehdistötiedote 11.5. ja 19.5.2004: Laatustrategiatyö etenee Pohjois-Pohjanmaalla laajana yhteistyönä
Lehdistötiedote 31.8.2004: Laatutyö on työtä suomalaisen ruoan hyväksi
Lehdistötiedote 5.10.2004: Maataloilla vahva panostus laadun kehittämiseen
Lehdistötiedote 3.11.2004: Palautepäivä navettarakentajille

Muu tiedottaminen:

Tiedote kuntien lomatoimelle 6/2001: Laatujärjestelmä maatilalla on suunnittelua, seurantaa ja riskien hallintaa
Tiedote maaseutusihteereille 4.9.2001: Laatuportaat – hanke käynnistyy
Farmari Suomen maatalousnäyttely 2003. Hanke oli esillä ProAgria -osastolla
Laatustrategiapalaveri Te -keskuksessa 11.3.2004 Mukana MMM:n ja ProAgrian edustus sekä Laatuportaat -hanke ja hankkeen yhteistyökumppaneita.
Tyylikäs-karjanäyttely, Ruukki 5.6.2004. Hanke oli esillä näyttelyssä ja palkitsi näyttelyn kestävän lehmän

3.2 Kotieläinten terveydenhuolto-osahanke

3.2.1 Terveydenhuolto-osiossa toteutetut koulutukset

Terveydenhuolto-osiossa tiloille tarjottiin mahdollisuus osallistua terveydenhuoltoon liittyviin koulutuspäiviin sekä tilakohtaisina toimenpiteinä neuvojan ja eläinlääkärin tilakäynnit. Jokaisen tekemänsä tilakäynnin jälkeen eläinlääkäri teki tilalle lypsykarjan terveydenhuollon kansallisen tason mukaisen terveydenhuoltosuunnitelman.

Osahankkeessa järjestetyn koulutuksen avulla tarjottiin tiloille tietoa ja käytännön taitoja karjan terveyden ylläpitämiseksi. Kaikissa koulutuspäivissä näkökulma eläinten terveyteen oli ennaltaehkäisevä: miten havaita eläinten terveyden riskikohdat, miksi eläimet sairastuvat ja mitä keinoja tilalla on sairauksien ja niiden aiheuttamien tappioiden minimoimiseksi. Terveydenhuollon teemapäiviä järjestettiin hankkeen aikana 53 kpl. Teemapäivien aiheita olivat ennaltaehkäisevä terveydenhuolto, karjan hedelmällisyys, lehmän ensiapu ja naudan kuntoluokitus. Koulutuksiin osallistui yhteensä 926 viljelijää.

Myös terveydenhuoltotyötä tekevät eläinlääkärit tarvitsevat koulutusta terveydenhuollon erityiskysymyksissä. Kunnaneläinlääkäreitä on koulutettu terveydenhuoltotyöhön järjestämällä 3 koulutuspäivää. Koulutuksiin osallistui 26 alueemme eläinlääkärinä.

3.2.2 Terveydenhuoltotyö tilatasolla

Terveydenhuolto-osion marssijärjestys tilatasolla oli seuraava: Tilat ilmoittautuivat hankkeeseen osallistumalla terveydenhuollon aloituspäivään. Näitä järjestettiin vuosina 2002–2003 yhteensä 21 kpl. Tilan palautettua aloituspäivässä saadun terveydenhuollon työkirjan eläinlääkärille, eläinlääkäri teki tilalle ns. kansallisen tason mukaisen terveydenhuollon tilakäynnin ja käynnin perusteella terveydenhuoltosuunnitelman. Hanketiloille tehtiin myös neuvojan tilakäynti. Neuvoja valittiin kullekin tilalle tilan tarpeiden ja eläinlääkärin näkemyksen mukaan. Ongelmaksi tässä toteutustavassa muodostui toimenpiteiden hidas eteneminen, johtuen tilojen hitaudesta palauttaa työkirja. Siksi syksyllä 2002 otettiin käyttöön ns. neuvojan esiselvityskäynti hankkeeseen ilmoittautuneille tiloille. Tämän käynnin tarkoituksena oli nopeuttaa tilojen kiertoa sekä laskea erityisesti kunnaneläinlääkäreiden kynnystä tehdä tilakäynti keräämällä valmiiksi tiedot tilan nykytilasta sekä oman näkemyksensä mukaisista parantamis- ja kehittämiskohteista tilalla. Muutos oli onnistunut.

Hankkeen kautta tarjottiin myös mahdollisuus pelkkään kunnaneläinlääkärin tekemään terveydenhuoltokäyntiin ilman muita toimenpiteitä, tarkoituksena rohkaista eläinlääkäreitä aloittamaan terveydenhuoltotyö alueellaan. Kunnaneläinlääkärit tekivät suurimman osan tilakäynneistään vasta hankkeen kahden viimeisen toimintavuoden aikana.

Kaiken kaikkiaan kansallisen tason mukaisia terveydenhuoltosuunnitelmia on hankkeen aikana tehty 231 hankkeessa mukana olleelle tilalle. Tiloista 79 oli Alma-alueelta ja 152 tilaa Tavoite 1-alueelta. Tiloille tehtiin eläinlääkärien toimesta 240 kpl terveydenhuollon tilakäyntiä, joista 8 kpl on hankkeen eläinlääkärin tekemiä ns. seurantakäyntejä. Seurantakäyntejä tehtiin alueille, joilla ei muuten ollut mahdollisuutta saada terveydenhuoltopalveluja. Terveydenhuoltokäynneistä 77 on tehty meijerin laatuksittiloille. Näihin käynteihin ei ole liittynyt muita toimenpiteitä.

Oulun läänin alueella toimii kolmisenkymmentä praktisoivaa kunnaneläinlääkäriä. Näistä 23 on tehnyt terveydenhuoltokäyntejä. Neuvojan tilakäyntejä on tehty 130 kpl. Terveydenhuollon tilakäyntejä ovat tehneet ProAgria Oulun Maaseutukeskuksen maitotilaneuvojat, meijereiden tuotantoneuvojat sekä ProAgria SKJO:n jalostusagronomi.

3.2.3 Hankkeessa tuotettu koulutusmateriaali

Koulutuspäivillä osallistujille jaettiin kunkin luennoitsijan tuottama materiaali. Ensiapua Lehmälle -päivän materiaali koottiin vihkoseksi, josta apu hätätilanteisiin löytyy tarvittaessa helposti. Sairasteurastuksen loppuessa vuoden 2004 alussa tiloille jaettavaksi laadittiin ohje nautaeläimen lopettamisesta tiloilla.

3.2.4 Lehtiartikkelit ja muu tiedottaminen

Hankkeesta ja sen toiminnasta tiedotettiin alueen lehdissä sekä Maaviesti-lehdessä. Myös tonkkapostin kautta tieto koulutustilaisuuksista levisi hyvin tiloille. Koulutustilaisuudet kiinnostivat myös lehdistöä, joista esimerkkeinä:

Kotieläinten sairauksien ehkäisy parantaa tilan tuottoa, Siikajokilaakso 4.10.2001

Laatuportaat -hanke tähtää ajan ja rahan säästöön, Maito10, 2.2002

Tuotos ei ole hyvinvoinnin mittari, Siikajokilaakso 24.10.2002

Karjan terveydenhoitoa ei saa unohtaa, Koillissanomat 15.4.2003

Ensiapua Lehmälle – koulutusta Siikalatvalla, Siikajokilaakso 13.10.2003

Tavoitteeksi kestävä lehmä, Maito ja Me 5.11.2003

Ensiapu tepsii lehmäänkin, Kalajokilaakso 15.1.2004

Eläin tule lopettaa oikein ja lain mukaan, Maaseudun tulevaisuus 26.1.2004

Terveydenhuoltotyö – yksi keino kannattavuuden parantamiseen I ja II, Maito ja Me-lehti 2004

3.3 Tuotantorakennusten toiminnallisuuden ja rakennetun ympäristön laadun parantaminen eli Rakennussuunnittelu -osahanke

3.3.1 Rakennussuunnitteluosiossa toteutetut koulutukset ja toimenpiteet

Laatuportaat -hankkeen puitteissa toteutettiin 14 rakennussuunnittelukurssia, joissa oli mukana 174 tilaa. Muutaman tilan edustaja kävi kurssin useampaankin kertaan ja mukana oli myös mm. yksi kunnan rakennustarkastaja ja yhtä lukuun ottamatta kaikki alueemme maatalousalan oppilaitokset navetan rakennushankkeidensa osalta. Kursseista yksi oli suunnattu lampureille, kaksi emolehmänavetan rakentajille ja loput 11 kurssia pääasiassa maidon tuottajille ja lihanaudan tuottajille. Kursseilla oli mukana 8-17 tilaa kurssia

kohden. Pidetyt rakennussuunnittelukurssit osanottajineen on eritelty oheisena. Kurssilaisia oli mukana yhteensä 1257 oppilastyöpäivän verran.

- 2 Kuusamossa (8+8)
- 1 Taivalkoskella (17)
- 2 Ylikiimingissä (14+11)
- 2 Kempeleessä (11+15)
- 1 Ruukissa (12)
- 1 Oulaisissa (11)
- 4 Haapavedellä (14+16+13+12)
- 1 Haapajärvellä (13)

Kurssien osanottajat jakaantuivat siten, että Tavoite-1-alueelta osallistui 124 ja ALMA -alueelta 50 viljelijää.

Rakennussuunnittelukurssit koostuivat kurssipäivistä (4-6 kpl) sekä retkipäivästä. Retkipäivänä käytiin tutustumassa viljelijöiden toivomiin lähialueiden sopiviin navettakohteisiin.

Rakennussuunnittelukurssin puitteissa järjestettiin myös 4 kurssia aiheella maalia tilan omista resursseista, joihin osallistui 91 kurssilaista. Robottipihaton suunnitteluseminaareissa oli mukana 72 osanottajaa.

Kurssilaisten toivomuksesta järjestettiin rakentavien tilojen ja jo rakentaneiden tilojen kohtauspaikaksi erityinen palauteseminaari 8.11.2004. Seminaarissa pääpaino oli asiantuntijoiden esitysten sijasta rakentaneiden viljelijöiden sanomassa ja kokemuksissa. Palautepäivälle osallistui 48 viljelijää ja sidosryhmien edustajaa. Seminaari toimi samalla rakennussuunnitteluosahankkeen loppuseminaarina.

3.3.2 Rakennussuunnittelu-osion läpivienti tilatasolla

Rakennussuunnittelukursseja markkinoitiin hyvin vahvasti alueen hankintaorganisaatioiden ja jalostajien kanavien kautta. Merkittävän markkinointikanavan muodostivat myös Maaseutukeskuksen toimihenkilöt sekä kuntien maaseutuviranomaiset. Lähtökohdat saada rakentamista suunnittelevat tilat mukaan rakennussuunnittelukursseille olivat erinomaiset. Kurseille osallistuneet olivat huomattavan motivoituneita viljelijöitä, joilla oli kalliin hankkeen kerrarakennuttajina tarve saada riippumatonta tietoa erilaisista ratkaisuista. Kurssien antiin oltiin palautteiden perusteella tyytyväisiä ja kurssia suositeltiin poikkeuksetta rakentaville viljelijöille ja kurssilta toivottiin lisäpäiviä ja lisäaiheita.

Rakennussuunnittelukusseihin sisällytettiin kaikille kurssilla mukana oleville tiloille tilalla tehtävä ns. alkukatselmustilakäynti. Tilakäynnin yhteydessä mm. kartoitettiin tilan nykytilanne, kannustettiin viljelijöitä suunnittelemaan tilansa tulevaisuutta ja toimintaa, ohjattiin tiloja käynnistämään rakennushanketta oikeassa järjestyksessä sekä kartoitettiin tilan tarvitsemia kehittämistoimenpiteitä liittyen rakennushankkeeseen. Kurssin laajuudesta riippuen kurssihintaan saattoi kuulua osalle myös yksi valinnainen kehittämistoimenpide. Lisähintaan kurssilaisilla oli mahdollisuus hyödyntää korkeintaan kahta lisähintaista tilakohtaista kehittämistoimenpidettä. Tilakohtaisia kehittämistoimenpiteitä oli tarjolla kaikkiin eri navettahankkeen vaiheisiin, alkaen resurssien kartoituksesta, ympäristökartoituksen kautta toiminnalliseen suunnitteluun ja arkkitehtoniseen soveltuvuuteen unohtamatta rakentamisen aikaista budjetointia.

Hankkeen puitteissa tehtiin alkukatselmustyyppisiä tilakäyntejä yksittäisille kurseille osallistumattomille tiloille kaikkiaan 15 kappaletta.

3.3.3 Hankkeessa tuotettu koulutusmateriaali

Rakennussuunnittelukurssi hyödynsi olemassa olevaa eri yhteistyökumppaneiden laatimaa kurssimateriaalia liittyen navettarakentamisen eri osa-alueisiin. Osa kurssimateriaalista oli hajallaan ja epäyhtenäisessä muodossa esitettäväksi sellaisenaan. Rakennussuunnitteluhanke teki läheistä yhteistyötä mm. Oulun Ammattikorkeakoulun "Teknotiimi" hankkeen kanssa ja oli myös osaltaan laatimassa kurssimateriaalia navettarakentamiseen liittyen. Suurin osa kurssimateriaaleista on kerättyinä sähköisessä muodossa, mistä se on helposti tulostettavissa tarvittaessa. Osa tuotetusta kurssimateriaalista on kerättyinä kurssikansioihin. Yhtenä kurssimateriaalina on myös kurssimoniste, jota on päivitetty aina kurssien yhteydessä mm. muuttuneiden tietojen perusteella.

3.3.4 Lehtiartikkelit ja muu tiedottaminen

Rakennussuunnitteluosahanke oli esillä useissa eri yhteyksissä pääasiassa Pohjois-Pohjanmaalla ilmestyvissä sanomalehdissä ja myös valtakunnallisissa ammattilehdissä. Luonnollisesti hanke oli vahvasti esillä ProAgria Oulun Maaseutukeskuksen julkaisemassa Maaviesti-lehdessä. Näissä lehdissä oli useita artikkeleita hankkeeseen liittyen. Maaviesti seurasi myös yhden navettahankkeen läpivientiä alusta alkaen aina navetasta saataviin kokemuksiin.

Tehokkaimmaksi tiedotuskanavaksi osoittautui meijereiden ns. tonkkaposti. Merkittävänä tiedotuskanavana olivat myös alueellisesti suunnatut ilmoituksen paikallisiin lehtiin ja erityisesti jokaiselle alueemme maatilalle jaettava Maaviesti lehti. Tiedotusta ja asiakaskeräilyä tehtiin ottamalla aktiivisesti yhteyttä alueemme kunnallisiin maatalousviranomaisiin ja rakennusvalvontaviranomaisiin. Merkittävän kosketuspinnan rakentaviin tiloihin tarjosi Maaseutukeskuksen oma asiakkaisiin verkottunut henkilökunta ja eri sidosryhmien edustajiin suunnattu aktiivinen asiakkaiden keruu.

4. TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

4.1 Määrälliset tavoitteet

4.1.1 Laatu- ja koulutusosio

Laatuportaati -hankkeelle asetetut tavoitteet olivat lähes epärealistisen mittaavat. Tavoitteet asetettiin mm. laatu- ja koulutusosioon sen pohjalta, mikä etenemisvauhti vuositasolla tarvitaan, jotta kansallisen laatu- ja koulutusstrategian tavoitteet kotieläintilojen osalta olisivat saavutettavissa. Hankekokonaisuuden mittakaavassa määrälliset tavoitteet saavutettiin varsin hyvin. Tavoitteet ylitettiin laatu- ja koulutettujen kokonaismäärässä (tavoite 960 viljelijää), jos kriteerinä käytetään maitotilojen osalta meijerialan laatu- ja koulutustyön toimintamallia. Meijerialan tavoitteena on, että vähintään 90% tuottajista osallistuu yhteen laatu- ja koulutuspäivään, ja että 60% tuottajista käy vähintään 5 päivän mittaisen laatu- ja koulutuksen. Tähän tavoitteeseen lukeutuivat myös laatu- ja koulutusjärjestelmäkoulutuksen käyneet. Toimintamalli ja kriteerit ovat koko meijerikentän yhteinen linjaus laatu- ja koulutusstrategian soveltamistavasta.

Laatu- ja koulutusjärjestelmätilojen kohtaamispaikka eli Laatu- ja koulutusklubi ylitti odotukset. Laatu- ja koulutusklubitoimintaan osallistui 265 viljelijää. Tällä osa-alueella lähdettiin tunnustellen liikkeelle ja herkällä korvalla tiloja kuunnellen. Laatu- ja koulutusklubitoiminta käynnistyi, kasvoi ja laajeni suureksi maakunnalliseksi tapahtumaksi.

Laatu- ja koulutusosiossa jäätin tavoitteista mm. ympäristö – ja talouskoulutusten osalta. Ympäristövaikutusten hallintaan liittyvät asiat olivat esillä laatu- ja koulutusjärjestelmäkoulutuksissa, laatu- ja koulutusklubissa ja laatu- ja koulutusopimuskoulutuksissa. Aihetta ei koettu tilojen taholla veto- ja voimaisena johtuen siitä, että laaja ympäristötutkimuskoulutuskierron vietiin läpi hankkeen kanssa samoihin aikoihin. Tästä johtuen aika ei osoittautunut vielä otolliseksi ympäristöhallinnan edistämiseksi standardien ja ympäristömittarien näkökulmasta.

Hankesuunnitelmaan kirjatut talouskoulutukset eivät vetäneet itsenäisinä teemapäivinä muutamaa tilaisuutta enempää, joten talous kytettiin osaksi laatu- ja koulutusjärjestelmäkoulutuksia. Tämä paransi toteutusta ja lisäsi tilojen tyytyväisyyttä koulutukseen.

Edelleen laatu- ja koulutusosio jäi tavoitteestaan kasvinviljelytilojen laatu- ja koulutusjärjestelmäkoulutusten määrässä. Syynä ei ollut se, ettei koulutukselle olisi ollut tilausta ja tarvetta. Suurin este oli kiireen ja työpaineen aiheuttama resurssipula.

Hanke ylitti tavoitteensa erikoisteemapäiviin osallistujien määrässä. Laatu- ja koulutusportaati -hankkeen opintomatkat täyttivät hetkessä ja niitä olisi toivottu lisää.

Hankkeen toiminta-aikaa sävytti tavoite 1-alueen vilkkaus ja Alma –alueen passiivisuus. Laatu- ja koulutusportaati -hanke eteni Tavoite 1-alueella kokonaisuutena yli odotusten. Alma-alueella jouduttiin todella tekemään työtä tuloksen eteen. Hanke saavutti Alma-alueella määrälliset tavoitteensa hankkeeseen osallistuneiden yrittäjien määrässä. Oppilastyöpäivien määrässä hanke jäi selvästi tavoitteestaan.

4.1.2 Kotieläinten terveydenhuolto-osio

Kotieläinten terveydenhuolto-osiossa käynnistettiin kansallisen tason terveydenhuolto, mikä oli selkeästi yksi hankkeen tavoitteista. Hankesuunnitelman tavoitetta jouduttiin tarkentamaan keväällä 2003, koska laatu- ja koulutusjärjestelmäkoulutukseen liittyvää terveydenhuoltoa ei edellytetty tehtäväksi kansalliselle terveydenhuollolle asetetun tason

mukaisesti. Näin laatukylttejä hakevat tilat eivät automaattisesti ohjautuneet hankkeeseen kuten alunperin oli kaavailtu. Terveysthuolto-osion tavoitteita tarkennettiin, mutta samalla päätettiin, että hankkeen edistämisen eläinterveysthuollon tulee täyttää ETU:n asettamat kriteerit ja tukea laatustrategiatyötä.

Osion tavoitteena oli valmentaa kaikkiaan 480 kotieläintilaa ennaltaehkäisevään terveydenthuoltotyöhön ja parantaa 270 tilan tuotantoeläinten terveyttä ja tuottavuutta suunnitelmallisen eläinterveysthuollon keinoin. Valmennuksen osana tavoitteet ylitettiin: terveydenthuollon erikoisteemapäiviin osallistui 926 viljelijää. Tilatason terveydenthuoltokin lähti liikkeelle kahden jälkimmäisen toimintavuoden aikana eläinlääkäreiden aktivoiduttua ja vapautettua työaikaansa terveydenthuoltotyöhön. Terveysthuolto-osiossa oli mukana 231 tilaa.

4.1.3 Rakennussuunnitteluosio

Rakennussuunnitteluosahanke saavutti määrällisen tavoitteensa 180 tilaa jo varsin varhaisessa vaiheessa ennen hankkeen päättymistä. Tämä mahdollisti asiakkaiden palvelemisen siten, että kaikille tarjoutui mahdollisuus hyödyntää hankkeen tarjoamia mahdollisuuksia täysimääräisesti. Edellä mainittu määrällinen tavoite ylittyi selvästi, jos huomioidaan lisäksi erikoisteemapäiviin osallistuneet tilat.

Toiminta-aikansa Laatuportaat -hanke järjesti yhteensä 287 koulutustilaisuutta, joiden kesto vaihteli yhdestä teemapäivästä seitsemän kurssipäivän moduuleihin. Lisäksi hanke tarjosi asiakastiloilleen laajan valikoiman tilakohtaisia toimenpiteitä sekä retkiä ja opintomatkoja kotimaahan ja ulkomaille. Laatuportaat -hankkeeseen osallistui 1429 tilaa ja 2012 viljelijää Pohjois-Pohjanmaan TE -keskuksen alueelta. Oppilastyöpäiviä kertyi 11 213. (Liitteet 2,3,4,5)

4.2 Laadulliset tavoitteet

4.2.1 Laatuksoulutusosio

Laatuportaat -hankkeen toteutus lähensi toimijatahoja, kehitti yhteistyömuotoja ja tiivisti kanssakäymistä. Hankkeella oli suuri vaikutus myös hallinnoivan organisaation omaan toimintaan. Laajaan yhteistyöhön perustuva hanke pakottaa arvioimaan omia toimintatapoja uudelleen ja omaksumaan ulospäinsuuntautuneemman ja asiakaslähtöisemmän tavan toimia. Laadullisena tuloksena voidaan pitää hankkeen myötä aktivoitunutta asiakaskuntaa, jonka taholta hanke ja taustaorganisaatio saa runsaasti palautetta, kehittämisehdotuksia ja ideoita. Hanketyön myötä toimijoiden osaaminen on kehittynyt ja monipuolistunut. Vilkas laatuksulutoiminta on hankkeen merkittävin laadullinen tulos.

Laadun kehittämisen tarpeista syntyi myös uusia tuotteita ja palveluita. Näistä näkyvimpiä ovat Euroopan laatuksulutomalliin pohjautuva Toiminnan arviointi ja kasvinviljelyprosessin kehittämiseen ja parantamiseen kehitetty alueellinen ProViljely -sovellus.

4.2.2 Kotieläinten terveydenthuolto-osio

Hankkeen edistyessä kunnaneläinlääkäreiden tekemä terveydenthuoltotyö on käynnistynyt. Eniten itsenäisesti tehtyjä suunnitelmia on tehty hankkeen viimeisen kahden vuoden aikana. Eläinlääkärin toimenkuvan siirtyminen sairauden hoidosta terveydenthuoltoon on suuri muutos. Eläinlääkärit ovat kuitenkin yhä enemmän kiinnostuneita sairauksien ennaltaehkäisystä ja erityisesti sairauksien aiheuttamien suurten tuotantotappioiden merkityksestä tilalle.

Terveydenthuoltotyön ytimen muodostavat tila ja eläinlääkäri. Kuitenkaan he eivät voi löytää ratkaisuja kaikkiin terveydenthuollon ongelmatilanteisiin. Siksi terveydenthuoltotyötä tekemään on terveydenthuolto-osiossa valjastettu koko tiloja ympäröivä neuvontajoukko. Hankkeen kuluessa neuvokunnan tietoisuus terveydenthuoltotyöstä ja sen mahdollisuuksista vaikuttaa tilan kehitykseen on lisääntynyt. Terveydenthuolto on toiminut maakunnassamme linkkinä, jonka kautta eri toimijat ovat oppineet käyttämään hyödyksi toistensa ammattitaitoa tilan parhaaksi.

Laatuportaat -hankkeen kotieläinten terveydenthuolto-osion vuosien 2002 ja 2003 aikana tehdyistä eläinlääkärin tiläkäynneistä tehdyn kyselytutkimuksen* mukaan tilat ovat olleet pääosin tyytyväisiä terveydenthuoltokäynteihin: käynnin laajuus on ollut hyvä ja eri terveydenthuollon alueiden painotukset sopivia. Tilat ovat myös toteuttaneet keskimäärin yli puolet terveydenthuoltosuunnitelmassa ehdotetuista toimenpiteistä vuoden - kahden kuluessa käynnistä. Suurin osuus ehdotetuista toimenpiteistä oli toteutettu utareterveyden ja hedelmällisyyden osa-alueilla. Utarevika ja mahous olivat saman aikaan suurimpia poistojen ja eläinlääkärin

hoitojen syitä maassamme, joten voidaan päätellä että terveydenhuoltosuunnitelmassa mainitut asiat olivat tiloille ajankohtaisia. Kokonaisuutena tilat kokivat terveydenhuollon tärkeänä osa-alueena tilan kehittämisessä.

Kotieläinten terveydenhuoltohankkeessa mukana olleilla tiloilla lehmien keskituotos nousi vuodesta 2002 vuoteen 2003 keskimäärin 357 kg, kun nousu alueellamme keskimäärin oli 89 kg. Keskimääräisellä hankkeeseen osallistuneella tilalla, tämä tarkoittaa yhden 7450 kg lypsävän lehmän tuottaman maitomäärän lisäystä tuotokseen vuodessa. Tehdyt toimenpiteet ovat siis myös tuottaneet tulosta. * (Liite 15c)

4.2.3 Rakennussuunnitteluosio

Palautteen perusteella kurssitarjontaan on oltu varsin tyytyväisiä. Osoituksena siitä on mm. aktiivinen osallistumisprosentti koulutustilaisuuksiin ja toteutettu toive laajentaa kursseja niin ajallisesti kuin sisällöllisestikin.

Yhteistyökumppaneilta saadun palautteen perusteella rakennussuunnittelukurssin läpikäyneiden tilojen hankkeet ovat olleet paremmin valmisteltuja verrattuna niihin, jotka eivät ole käyneet kurssia. Kurssin käyneiltä ja rakentaneilta tiloilta on saatu varsin myönteistä palautetta kurssien sisällön realistisuuden ja erityisesti puolueettomuuden perusteella, mikä onkin ollut kurssien yksi tavoite. Hanke on pystynyt tarjoamaan asiantuntijoiksi alansa parhaimpia osaajia maastamme. Kursseista on koettu olevan hyötyä rakennushankkeen läpiviennissä ja ohjauksessa. Erityisen arvokkaaksi kurssitilaisuuksissa on koettu keskustelut sekä tiedon ja kokemuksen vaihto vastaavassa tilanteessa olevien kollegojen kanssa.

Laatuportaattien hankkeen rakennussuunnitteluosio loi kysyntää vastaaville kursseille alueemme ulkopuolellekin. Tämän kysynnän seurauksena ProAgraria Oulun Maaseutukeskus toteutti kurssitarjontaa Lapin alueelle yhteensä viiden eri kurssin (noin 100 osallistujaa) verran sekä Pohjois-Karjalan alueelle erilaista luentotarjontaa yhdessä Tankin täyteen – Taidolla tulevaisuuteen -hankkeen kanssa. Myös muut Pohjois-Pohjanmaalla toimivat organisaatiot ovat alkaneet tarjota navettarakentamiseen koulutusta ja sen tiimoilta onkin käynnistynyt jo pienempiä hankkeita.

4.3 Vahvuudet

Laatuportaattien hankkeen onnistumisen kannalta tärkein asia on ollut hankkeen toteutukseen sitoutunut hankehenkilöstö ja toisiaan täydentävä osaaminen. Hankkeen edustamat asiat on koettu tärkeiksi ja hankkeen menestyminen yhteiseksi haasteeksi. Hankkeen toteutukselle on ollut leimallista pyrkimys tasokkaaseen ja laadukkaaseen toteutukseen. Hankkeen toimintaa, sisältöä ja tekemisen tapaa on tarkasteltu kriittisesti sisäisten ja ulkoisten arviointien avulla. Virheistä on haluttu oppia.

Terveydenhuolto-osahankkeen ehdoton vahvuus on ollut sen kyky sitoa terveydenhuoltotyöhön paitsi eläinlääkärit myös koko tiloilla toimiva neuvojakaarti. Tiiviillä yhteistyöllä eri toimijoiden välillä on voitu etsiä oikeat asiantuntijat tilojen tarpeiden ja myös toiveiden mukaisesti. Neuvonnan mukanaolo on koettu erittäin hyväksi terveydenhuoltokäyntejä tehneiden eläinlääkärien joukossa. Neuvojan esiselvityskäynti on laskenut kunnaneläinlääkäriin kynnystä lähteä tilalle terveydenhuoltokäynnille, koska eläinlääkäreille usein vieraista tilan toimintaa liittyvistä raporteista oli jo etsitty oleelliset tunnusluvut.

Rakennussuunnitteluosahankkeen vahvuutena on ollut sen paikallisuus, asiakkaille ennestään tuttu toteuttajaorganisaatio ja sen erinomainen verkottuneisuus asiakaspintaan ja alan yhteistyötahoihin niin alueellamme kuin alueemme ulkopuolellakin. Tästä on ollut erinomainen apu vietäessä hanketta eteenpäin. Vahvuutena on ollut myös kurssien imago puolueettomana tiedonjakajana ja yhteistoiminta niin Laatuportaattien hankkeen eri osioiden kanssa kuin muidenkin alan hankkeiden kesken.

Osahankkeiden vetäjien roolista katsottuna yksi merkittävimmistä vahvuuksista on ollut sopiva hankkeen organisointi. Osahankkeen vetäjällä ei ole ollut rasitteena työlääkseen koettua hankehallintoa vaan siitä on vastannut projektin johto mahdollistaen täysimääräisen työajankäytön varsinaisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Hankkeen resurssit ovat olleet myös riittävät tavoitteiden saavuttamiseksi ja viimeisimmän tiedon hankkimiseksi tarjottavaksi kurssilaisille.

4.4 Heikkoudet

Suurta hanketta, jossa tekemisen tahti on kova, uhkaa vääränlainen rutinoituminen. Hanke on myös riippuvainen erikoisosaamista omaavista henkilöresursseista ja suuren toimijajoukon työpanoksesta. Määräajoin hanketta on koetellut resurssipula, mikä on osoittanut hankkeen haavoittuvuuden. Resurssipula

hidastaa välittömästi hankkeen etenemistä ja tuloksenteekokykyä. Resurssipulasta johtuva kiire heikentää työn laatua.

Laaja-alainen toiminta tuo myös mukanaan sekavuutta, mikä johtuu toimijoiden suuresta määrästä ja mitä erilaisemmista tarpeista, joihin hanke haluaa vastata. Ison hankkeen vetäminen vaatii koordinoitua ja perusteellista suunnittelua. Hankesuunnittelulle ja valmistelevalle työlle on ollut käytettävissä liian vähän aikaa. Toiminta-ajan rajallisuus ja isot tavoitteet ovat pakottaneet reagoimaan nopeasti.

Kuntarahoitusosuuksien anominen ja päätösten saaminen kunnista toiminnan jatkumisen pohjaksi on vienyt liikaa aikaa ja energiaa koko hankkeen ajan. Tähän käytetty panostus on ollut pois muusta hankkeelle tärkeästä työstä. Erityisesti ammatillinen tiedottaminen ja lehtiartikkelien tuottaminen on jäänyt liian vähäiseksi.

Maakunnallinen hanke koetaan seutukunta- ja kuntatasolla etäisenä. Hankehenkilöt toimivat yhteistyössä maakunnallisten ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Kytkös kuntatason ja seutukuntatason toimijoihin jää heikoksi ilman omaa aktiivisuutta.

Terveystuotto-osion suurena haasteena on koko sen toiminta-ajan ollut kunnaneläinlääkäreiden halu ja kyky lähteä mukaan pitkäjänteiseen terveydenhuoltotyöhön. Hankkeen terveydenhuoltosuunnitelmista tehdyn kyselytutkimuksen mukaan tiloilla on tarvetta ja halua terveydenhuoltotyöhön, mutta liian usein eläinlääkärit ovat ensimmäisen käynnin jälkeen unohtaneet heidät. Sekä tilat että erityisesti eläinlääkärit tarvitsevat lisäkoulutusta ja käytännön opastusta terveydenhuoltotyöhön ja sen tuomiin laadullisiin tuloksiin.

Heikkoutena rakennussuunnitteluosiossa on ollut eri asiantuntijoiden tilalla tapahtuvien kehittämistoimenpiteiden eriaikaisuus. Samanaikaisesti paikalla olevat eri alojen asiantuntijat voisivat sen sijaan ottaa välittömästi kantaa esitettyihin ratkaisuvaihtoehtoihin. Heikkoutena on koettu myös rajalliset mahdollisuudet tutustua ulkomaisiin navettaratkaisuihin, joista olisi mahdollista hyödyntää myös Suomen olosuhteisiin sopivia ratkaisuja.

Positiivista ajattelua loppuraportin lukemisen lomaan:

" Kehityksen kannen päällä ei voi istua.
Jos sen tekee, lentää taivaan tuuliin"
- Henry Kaiser-

"Parhaat tulokset saadaan aikaan silloin, kun niiden ei odotetakaan johtavan välittömään menestykseen"

- JT

"Muutos on ainoa asia, joka pakottaa uusien mahdollisuuksien äärelle myös heidät, jotka eivät muuten niistä välittäisi"

"Kolme sanaa, jotka takaavat epäonnistumisen: voisi - pitäisi - olisi"

" Luova ajattelu saattaa merkitä vain sen tajuamista, ettei ole erityisen ansiokasta tehdä asioita niin kuin ne on aina tehty"
- Rudolf Flesch-

" Kyllä minä todellisista vaikeuksista aina selviän, mutta kuviteltujen kanssa tekee joskus tiukkaa"

- JT

" Onnistuminen on pienten saavutusten summaamista päivästä päivään"

"Pitkän tähtäimen suunnitelmat auttavat sietämään lyhyen tähtäimen epäonnistumisia"
-Charles C. Noble-

Lainauksia Positiivarit Ky:n julkaisusta " Ilon hedelmiä"
(JT) Juhani Töytäri

5. TOIMINNAN LAAJUUS JA KATTAVUUS

5.1 Laatuportaat -hankkeessa mukana olleet tilat ja yrittäjät kunnittain ja seutukunnittain

6. HANKKEEN TALOUS

6.1 Hankkeen raharesurssit

Laatuportaat –hankkeen päärahoittajat olivat Pohjois-Pohjanmaan TE -keskuksen maaseutuosaston kautta Suomen Valtio ja Euroopan Maatalouden Ohjaus – ja Tukirahasto EMOTR. Seutukunnista hanketta rahoittivat koko toiminta-ajan Raahen Seutukunta ja Ylivieskan seutukunta. Nivala - Haapajärven seutukunnan sekä Siikalatvan seutukunnan osalta hanketta rahoittivat sekä seutukunta että kunnat. Alma-alueen kunnista hanketta rahoittivat Hailuoto, Haukipudas, Kempele, Kiiminki, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu ja Tyrnävä. Pohjois-Suomen Tavoite 1-alueen kunnista hanketta rahoittivat Kuusamo, Taivalkoski, Pudasjärvi, Kuivaniemi, Yli-Ii, Ylikiiminki ja Utajärvi.

Hankkeen yksityisrahoitus muodostui pääosin hankkeeseen osallistuneiden viljelijöiden yksityisrahoitusosuudesta. Lisäksi hanketta rahoittivat Osuuskunta Pohjolan Maito, Kainuun Osuusmeijeri, Kuusamon Osuusmeijeri ja havaintoesityksiin osallistuneet yritykset Rehumelica Oy, Aimo Kortteen Konepaja Oy ja Pellonpaja Oy.

6.2 Hankkeen toteuttamisesta aiheutuneet kulut ja rahoitus

6.2.1 Toteutuneet kulut ja rahoitus Alma-alueella 1.1.2001-31.12.2004

KULUT €	1.1.2001-31.12.2004	1.1.2001-31.12.2004	%
	Toteutunut	Myönnetty	Kululuokasta
Palkat ja sivukulut	303 994,36	398 605,00	76%
Ostopalvelut	90 890,68	119 581,61	76%
Matkakulut	102 603,45	120 281,19	85%
Muut kulut	154 805,12	158 742,97	97%
- vuokrat	11 782,91	18 965,47	
Yhteensä:	652 293,61	797 210,77	81,8%

RAHOITUS €	1.1.2001-31.12.2004	1.1.2001-31.12.2004	Toteutuma
	Toteutunut	Rahoitussuunnitelma	kunta/yksityinen
TE -keskus, EU	175 506,19	215 246,91	
TE -keskus, Valtio	292 510,33	358 731,39	
Seutukunnat/kunnat	117 605,69	143 511,40	+ 213,37
Yksityisrahoitus	66 884,77	79 721,07	+ 1655,40
Yhteensä:	652 293,61	797 210,77	81,8%

6.2.2 Toteutuneet kulut ja rahoitus Tavoite 1-alueella 1.1.2001-31.12.2004

KULUT €	1.1.2001-31.12.2004	1.1.2001-31.12.2004	%
	Toteutunut	Myönnetty	Kululuokasta
Palkat ja sivukulut	525 212,74	587 768,30	89%
Ostopalvelut	152 959,08	158 878,41	96%
Matkakulut	217 968,47	223 169,45	98%
Muut kulut	259 346,85	226 000,00	114%
- vuokrat	22 226,92	24 322,27	
Yhteensä:	1 155 487,14	1 195 816,16	96,6%

RAHOITUS €	1.1.2001-31.12.2004	1.1.2001-31.12.2004	Toteutuma
	Toteutunut	Rahoitussuunnitelma	kunta/yksityinen
TE -keskus, EU	517 235,98	538 117,26	
TE -keskus, Valtio	310 341,59	322 883,82	
Seutukunnat/kunnat	198 426,59	205 233,45	+ 115,63
Yksityisrahoitus	129 598,61	129 581,63	+ 4387,13
Yhteensä:	1 155 487,14	1 195 816,16	96,6%

Rahoituksen toteutuma on esitetty TE -keskuksen rahoitusosuuksien osalta arviona.

6.3 Hankkeen rahoitussuunnitelman toteutuminen

Hankkeen hidaskäynnin eteneminen ja tulokseteko vaikuttivat Alma-alueen rahoitussuunnitelman toteutumiseen siten, että hankkeelle haettu raharesurssi osoittautui liian suureksi. Varsin varhaisessa vaiheessa myös Alma-

alueen kuntaosuuksiin alkoi muodostua vajetta johtuen osin leikatuista rahoituspäätöksistä, osin siitä, että hankkeen rahoitukseen sitouduttiin vain vuodeksi kerrallaan ja vain osaksi toiminta-aikaa. Tavoite 1-alueella kuntaosuudet teettivät erittäin paljon työtä. Hankkeen rahoituspohjan ja kulujen muodostumisen saneli hankkeelle myönnettyt kuntaosuudet. Yksityisrahoitusosuuden kertyminen ei ollut hankkeelle missään vaiheessa vaikeaa. Tämä johtui arvioitua suuremmista osallistujamääristä, sekä opintomatkoista, joista perittiin 50%:n omavastuuosuus. Hankkeen viimeisellä puolivuotiskaudella yksityisrahoitusosuuksien kerryttäminen minimoitiin ohjausryhmän 10.9.2004 tekemän päätöksen nojalla.

6.4 Ongelmat ja kehittämistarpeet

Hanketyö on vaativaa ja hankkeen hakeminen ja hallinnointi on hakijataholla aina riski. Hanke on itsessään taloudellinen rasite. Lisäksi hankehallinnoija kantaa yksin hankkeesta aiheutuvat taloudelliset tappiot. Laajaan yhteistyöhön pohjautuvassa hankkeessa pitää myös taloudellinen riski olla jaettavissa.

Maakunnallinen hanke koetaan seutukunta- ja kuntatasolla etäisenä. Kuntarahoitusta on ollut vaikea saada kasaan huolimatta siitä millaisia hankkeen tulokset ja näytöt ovat olleet. Vaatimukset maakunnallista hanketta kohtaan ovat kovat –mikä on oikeutettuaakin. Seutukunnallisessa päätöksenteossa on suuria eroja ja valtasuhteet sekä marssijärjestys voivat olla ulkopuoliselle toimijalle epäselvät. Maaseututiimeillä on myös erilaisia rooleja ja päätäntävaltakaaan ei kaikilla ole sama. Jatkossa taustaorganisaation tulee laatia toimintamalli kunta- ja seutukuntayhteistyön pohjaksi, jotta vuorovaikutus ja tiedonkulku paranisivat. On erittäin tärkeää, että taustaorganisaation oma toiminta tulisi ko toimijoille tutuksi ja vastaavasti kunta- ja seutukuntatason näkemykset ja kehittämisehdotukset olisivat paremmin hanketoimijoiden tiedossa.

Hanketyön moninaisissa ongelmatilanteissa hanke syyllistetään helposti ja virheitä etsitään hankkeen vetäjästä ja toteuttajatahosta. Valitettavasti myös TE -keskus voi olla omissa ohjeissaan usein vaikeaselkoinen ja tahona vaikeasti lähestyttävä. Yksiselitteisiä vastauksia on vaikea saada. Tästä johtuen on eri asteinen epävarmuus hanketyössä pysyvä olotila. Suuri puute on myöskin se, että TE -keskukselta itseltään puuttuu laadun kehittämisen syvälinen tuntemus.

7. HANKKEEN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI

7.1 Toteuttajien arvio

Laatustrategiatyö on yksi suurimmista haasteista, jonka eteen ProAgria on joutunut. Haasteet ovat suuret johtuen esikuvien vähäisyydestä, elintarvikeketjun sisäisistä näkemyseroista ja siitä, ettei laatustrategian toteutukselle ole yhtä kiveen kirjoitettua toimintatapaa. Kenellä on sitten hallussaan laatutyön viimeinen viisaus? Kuka pysyy sanomaan sen, millä keinoilla suomalainen maatalous pelastetaan ja kilpailukykyä pysyvästi nostetaan niin, että laatu voi oikeasti olla kilpailuetu ja kilpailukykyä lisäävä tekijä alkutuotannolle, teollisuudelle ja kaupalle?

ProAgrian näkemys laadun kehittämisestä perustuu pitkälti niihin toimintamalleihin, joiden avulla on saatu hyviä tuloksia muilla toimialoilla. Maatilatalous on nähtävä yritysmuotona, johon pätevät samat lainalaisuudet kuin muuhunkin yritystoimintaan. Tämän näkemyksen läpivienti ei välttämättä ole helppoa. Maatilayrittäjät ovat hyvin heterogeeninen yrittäjäjoukko. Ei ole kahta samanlaista tilaa ja yrittämisen motiivitkin ovat hyvin erilaisia. Mitä yritysjohtamiseen tulee, niin tasoerot tiedoissa ja taidoissa ovat suuret.

Laatutyön ja –ajattelun eteenpäin vieminen on ollut hankehallinnoijalle iso kehitysprosessi. Tosiasia on, että laatuasia sisäistyy vain tekemisen kautta. Tämä on pakottanut myös hanketta toteuttavat tahot peiliin eteen ja kehittymään. Näin ollen laatustrategiatyön haaste on ollut myös etuoikeus, koska se on pakottanut oppimaan pois totutuista toimintatavoista ja luomaan uutta.

Terveystuotto-osion suurin työ on tehty tiloilla: jokaisen 231 tilan kohdalla on pureuduttu juuri sen hetkisiin ongelmiin ja painotettu alueita, joilla riskit eläinten terveydelle ovat suurimmat. Hanke on tarjonnut tiloille ja eläinlääkäreille niiden normaalissa kanssakäymisessä harvinaisen mahdollisuuden keskittyä tilakokonaisuuteen ja sen eläinpääomaan liittyvien riskien hallintaan. Tarvittaessa mukaan on otettu myös muita asiantuntijoita, kuten lypsyt tai ruokinnan erityisosaajia.

Koulutustilaisuuksissa alueemme eläinlääkärit ovat selvästi ilmaisseet halunsa tehdä terveydenhuoltotyötä, sillä sen kautta avautuu uusi mahdollisuus nähdä tila kokonaisuutena, ei vain päivittäin eteen tulevana sairastapauksina. Kuitenkin kunnaneläinlääkärit kokevat tärkeäksi, että alueella toimii hanke-eläinlääkäri, jolta tarvittaessa saa tukea ja neuvoja terveydenhuoltotyöhön. Muutamilla alueilla Pohjois-Pohjanmaalla

terveydenhuolto on hankkeen aikana vakiintunut osaksi kunnaneläinlääkäriin jokapäiväistä työnkuvaa. Näitä positiivisia esimerkkejä hyväksikäyttäen eläinterveydenhuolto tulee jatkossa saada leviämään koko maakuntaan.

Laatuportaat -hanke mukaan lukien rakennussuunnitteluosahanke on ollut menestynyt hanke Pohjois-Pohjanmaalla. Rakennussuunnitteluosiossa toteutetut rakennuskurssit ovat lisänneet rakentavien viljelijöiden tietämystä ja valmentaneet heitä viemään läpi vaativa ja taloudellisilta rasitteiltaan suuri hanke kohti hyvää lopputulosta.

Rakennussuunnitteluosahanke on koettu sen edetessä yhä luotettavammaksi tiedon lähteeksi navettarakentamiseen liittyen. Aistiavissa on jopa eräänlaista vapaaehtoista pakkoa käydä rakennussuunnittelukurssi ennen rakentamiseen ryhtymistä. Tiedon jano rakentavilla viljelijöillä on suuri ja siihen on pystytty vastaamaan siten, että viljelijät ovat voineet luottaa saamaansa tietoon ja toimijoiden osaamiseen. Rakennussuunnitteluosio on vaikuttanut rakentaviin viljelijöihin saaden heidät olemaan kriittisempiä vastaanottamaan tarjottua viestintää. Kurssin käyneet rakentavat viljelijät ovat vaativampia, valveutuneempia ja kriittisempiä asiakkaita niin viranomaisille, rahoittajille, kauppiaille, suunnittelijoille kuin myös muille hankkeen yhteistyökumppaneille.

7.2 Kohderyhmän arvio

Hankkeesta kerättiin kirjallista palautetta siten, että pitkäkestoissa koulutuksissa kuten laatujärjestelmäkoulutuksissa ja rakennuskursseilla palautetta kerättiin 1-3 kertaa koulutuksen aikana. Laatujärjestelmäkoulutusten osalta palautetta pyydettiin kurssipäivien puolivälissä, kurssin päätteeksi ja auditoinnin yhteydessä, jolloin arvioitiin tilakohtaisten toimenpiteiden ja koulutuskokonaisuuden onnistumista. Koska koulutusta järjestettiin paljon, katsottiin tärkeimmäksi keskittyä arvioinnissa niihin koulutuksiin, joita pitää pysyä tarvittaessa räätälöimään eri tuotantosuuntien tarpeisiin ja missä on mukana paljon yhteistyötahoja. Erikoisteemapäivien palautetta kerättiin otannan omaisesti. Kirjallisen palautteen perusteella seurattiin mm. sisältöä ja sovellettavuutta sekä järjestelyjen ja kokonaisuuden onnistumista. (Liite 13)

7.3 Yhteistyökumppanin arvio

Hankkeen loppuraporttiin pyydettiin arviot myös kahdelta merkittävältä yhteistyökumppanilta, Osuuskunta Pohjolan Maidolta ja Kuusamon Osuusmeijeriltä. Yhteistyökumppaneita pyydettiin arvioimaan hankkeen toteutusta, tuloksia ja kehittämistarpeita. (Liite 14)

7.4 Hallinnoivan organisaation arvio

"Hankkeen toteutus on pystytty viemään läpi suunnitellusti ja tavoitteet ovat täyttyneet pääsääntöisesti ja osin ylittyneetkin. Tämä siitäkin huolimatta vaikka hanke on toteutettu kuntaosuuksista johtuen leikatulla budjetilla. Hanke on kattanut koko maakunnan, ja mukana ovat olleet kaikki keskeiset yhteisöt ja kentällä toimivat yritykset. Hanke on täyttänyt mielestämme sille asetetut vaatimukset myös julkisen vallan taholta: hankkeen aikana on toteutettu kansallisen elintarvikestrategian tavoitteita ja esitettyjä toimenpiteitä. Hankkeen aikana on pystytty luomaan täysin uusia toimintatapoja kentän tasolla. Tästä esimerkkinä on laatuklubitoiminta ja kehitetty toiminnanarviointijärjestelmä, jota tilat ovat kokeilleet." (Vesa Nuolioja, johtaja, Oulun Maaseutukeskus)

7.5 Ohjausryhmän arvio

"Ohjausryhmä toteaa Laatuportaat -projektin toteutuneen kaikilta osin hyvin. Hanke on haasteellisista tavoitteistaan huolimatta saavuttanut sille asetetut tavoitteet ja pyrkimykset. Hankkeen eri osa-alueet ovat toteutuneet hankesuunnitelman mukaisesti. Alkuperäisen suunnitelman mukaista rahoitusta on säästynyt ja tähän suhteutettuna hankkeen tavoitteet ovat toteutuneet projektin laajuus huomioon ottaen kiittävästi.

Hankkeen toteutustapa on ollut yhteistyökumppaneiden, sidosryhmien ja hankkeessa mukana olleiden viljelijöiden kannalta toimiva ja monipuolinen. Hanke on osoittautunut merkittäväksi ja ollut yksi tärkeimmistä maatalouden laatutyön kehittämishankkeista Pohjois-Pohjanmaalla. Hankkeen kehittämistarpeiden osalta ohjausryhmä toteaa, että alkutuotannon laatutyö on vielä kesken ja vastaavan tyyppiselle hankkeelle on maakunnassa vielä tarvetta.

Ohjausryhmä haluaa kiittää erityisesti projektipäällikköä hyvästä ja antaumuksellisesta työstä hankkeen toteutuksessa. Samoin ohjausryhmä lausuu kiitokset kaikille muille hankkeen toteutuksessa mukana olleille

henkilöille ja yhteistyötahoille.” (Ohjausryhmän lausunto 23.2.2005. Lausunnon kirjasi Timo Lehtiniemi, toiminnanjohtaja MTK Pohjois-Pohjanmaa, ohjausryhmän puheenjohtaja)

8. JATKOTOIMENPITEET JA EHDOTUKSET

Terveydenhuoltotyön jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että eläinlääkäri ja tila tekevät terveydenhuoltosopimuksen, jossa määritellään seurantakäyntien toteutustapa. Tavoitteena on, että terveydenhuoltokäyntejä tehdään vähintään kerran vuodessa. Seurantakäyntien tarkoituksena on tarkastella tuotannon kehittymistä, korjaustoimenpiteiden onnistumista sekä ratkoa uusia eteen tulleita ongelmia. Terveydenhuoltotyön etenemisessä ja tekemisen tavassa on suuria alueellisia eroja. Osa eläinlääkäreistä ei ehdi tehdä terveydenhuoltoa ja on jopa niitä, jotka eivät edes halua tehdä sitä. Enemmistö eläinlääkäreistä kokee kuitenkin terveydenhuoltotyön tärkeänä, omaan työhön vaihtelua tuovana ja näköaloja avaavana tehtävänä.

Työtä terveydenhuollon saralla riittää.

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että lypsykarjatilojen merkittävimmät kustannukset muodostuvat utareterveys- ja hedelmällisyysongelmista sekä lehmien korkeasta poistoprosentista. Terveydenhuoltotyöllä pyritään vaikuttamaan juuri näihin osa-alueisiin. Terveydenhuoltotyön jalkauttaminen ja läpivienti maakunnan mittakaavassa vaatii laajaa sitoutumista ja tiloja ympäröivän toimijaverkon valmennusta.

Terveydenhuoltotyöllä edistetään eettistä tuotantotapaa. Tässäkin suhteessa eläinterveydenhuoltoa tekevät eläinlääkärit ovat jatkuvan haasteen edessä. Sairaseläinkuljetusten loppuminen, yhä suuremmat yksiköt, kasvanut eläinmäärä sekä yrittäjien yhä suurempi työmäärä tuovat mukanaan lieveilmiöitä. Ongelmat ovat monien muuttujien yhteisvaikutusta, joiden ratkaisemiseksi tarvitaan laajaa näkemystä ja yhteistä tahtoa. Terveydenhuoltotyö on konkreettista laatutyötä, joka tuottaa tulosta ja kustannussäästöjä pitkäjänteisten työ kautta. Terveydenhuoltotyön jatkuvuuden turvaaminen onkin suurin haaste tässä maakunnassa kuin myös koko valtakunnassa.

Rakennettaessa yhä vain suurempia ja suurempia yksiköitä tulee eteen aina tiedon tarvetta navettarakentamiseen liittyvistä asioista. Jollakin menetelmällä tarjontaa aiheesta pitäisi pystyä tarjoamaan. Laatuportaatt –hankkeen päätyttyä voi pohtia esimerkiksi rakentamishanketta eteenpäin vievien viljelijöiden tilannetta. Hankkeen puitteissa on ollut mahdollista tarjota mm. ”puhelinneuvontaa” viljelijöille rakentamisessa eteen tuleviin ongelmiin. Muidenkin toimijoiden alkaessa tarjota palveluja navettarakentamisessa, on vaarana, että varsinkin alkuvaiheessa sekaannuksia syntyy tilojen ja eri toimijoiden välille. Myös yhteyshenkilöt vaihtuvat. Hankkeessa on kehittynyt tiettyä henkistä pääomaa niin yhteistyökumppaneille, hallinnoivassa organisaatiossa työskenteleville henkilöille kuin hankehenkilöillekin. Tavoiteltavaa olisi, että tätä pääomaa olisi mahdollisuus hyödyntää myös tulevaisuudessa.

Laatuportaatt -hankkeen loppuyhteenvetona todettakoon, että haasteita riittää neljän vuoden tiiviin hankerupeaman jälkeenkin. Maatilayritysten kilpailukykyisyyden kehittäminen vaatii paljon tilalta ja yrittäjiltä itseltään, mutta ennen kaikkea se vaatii uudenlaista näkemystä neuvonnalta ja maatilatalouden ympärillä olevilta toimijoilta. Hanketyö on hyvä foorumi opetella yhteistyötä, mutta tekeminen ei saa jäädä opettelun tasolle. Toivomme, että yhteistyö tiivistyy ja kehittyy alueellamme aivan uusiin ulottuvuuksiin. Se on edellytys pitkän aikavälin tulosten syntymiselle oli kysymys sitten mistä laatutyön osa-alueesta tahansa.

9. KIITOKSET

Haluamme kiittää vaativia asiakkaitamme ja hyviä yhteistyökumppaneitamme haasteellisista vuosista 2001-2004 sekä onnitella itseämme hanketyön syövereissä osoittamastamme sitkeydestä. Onnea ja Menestystä Laatustrategiatyölle!

Omalta osaltaan kiittäen ja kumartaen

Laatuportaatt hanke:

Soili Hypén

Johanna Valtanen

Virpi Kurkela

Ari Hyvärinen ;)